

A kereszt behozatala a Nagykunszágra

Minden kornak megvan a maga súlyos, megoldásra váró problémája. Az emberek azt hiszik, hogy ha ez a probléma megoldatna, boldogságuk teljes lenne. Pedig másnap már új megoldásra váró súlyos probléma kerülne előtérbe, és az embereknek újra lenne alkalmuk a súrlódásra.

Mária Teréziának és az ország gyepölőjét kezükben tartó főuraknak 150 esztendővel ezelőtt egyik legfontosabb és legsürgősebb teendője volt a római katolikus hittől elpártolt magyarokat az igaz ösvényre visszavezetni. A királynőt különösen bántotta, hogy a „királynői kunok” egy része a nagykun nép Kálvin kárhozatos tanait követi, s elhatározta, hogy ezen segíteni fog. Mindenekelőtt vizsgálatot indított, hogy a kun városok református templomai, paróchiái nem voltak-e valaha katolikusok tulajdonában?

Úgy látszik, hogy ezt nem lehetett bebizonyítani, sőt a vizsgálódással megbízott szentatyák talán még arra is rájöttek, hogy Kuthen ivadécai között a reformáció kezdetén feles számmal voltak olyanok is, akiknek tarfejét keresztvíz egyáltalán nem érintette. Jó katonák voltak a nagykunok a királynőnek, ezért nem akart a legerősebb eszközökhöz nyúlni, de azt elhatározta, hogy katolikus egyházak létesítésével és katolikusok beépítésével aranyhidat fog építeni, melyen a kálvinista nagykunokat visszatéríti a római egyház kebelébe.

Nem akarok még teljesen be nem hegedt sebeket feltépni, nem akarok történeti tényeket felhozni, csak egy pár mondának mondható történetet mesélek el, amik csak apró epizódjai ennek a kornak, amikor a magyar mint pápista és kálvinista állott szemben egymással.

Úgy mondom el, ahogy a nép szájából hallottam gyermekkoromban. Elbeszéléseim élő néphagyományok, melyek lényegéhez a magam részéről semmit sem fogok hozzáfűzni. Mintegy 150 esztendővel ezelőtt Kovács János uram jó magabíró ember volt Turkeviben. Földje is volt takarosán, jószággal vásárokra is járogatott. A közterheket viselte. Istennek s az egyháznak is megadta, amivel tartozott. Mivel mindig volt heverő pénze, megbízható ember nem hiába kopogtatott nála egy kis kölcsönért. Magát Kevi városát is kisegítette egyszer-máskor.

Ducza Mihály volt akkortájt a városgazda. Az öreg tiszte szerint híven szolgált a várost, a

A kereszt behozatala a Nagykunságra

Írta: Györfly István

2017. november 27. hétfő, 16:35 - Módosítás: 2017. november 28. kedd, 16:43

város gazdasága napról-napra gyarapodott keze alatt. Abban az időtájban a kettős könyvvitel még nem volt divat, még feljegyzéseket sem igen csináltak. Olyan bolond világ volt még akkor, hogy az eredményt elfogadták a sáfárkodás mértékének, nem úgy mint ma, amikor inkább a zárszámadás a fontos, nem a sikeres eredmény.

Egyszer azonban Ducza uram egészen váratlanul a legfőbb számvevő elé ment, számot adni a sáfárkodásról. Reggel, amikor a menyé bevitte neki a pirítóst, az öreget ágyában halva találta. Nyolcvanegy esztendő volt az öreg, hát nem nagyon csudálkoztak az elhunytán. Megsiratták, ahogy illet, aztán eltemették. Harmadnap az öreg testamentumát felbontotta a tanács, ki is hirdette. Aztán bevonultak a tanácsházba, hogy a városgazdái tisztségbetöltéséről tanácskozzanak. Felnyitották a megboldogult tékáját. Átvették a kulcsokat, egy pár nyaláb rovás pálcát, meg az öreg hivatalos írásait, ami egy kis kopott piros könyvecskéből, meg egy fél marék inkább csak az öreg által olvasható írásból állott. Harminchat esztendeig viselte az öreg a tisztét, annak minden irománya itt volt az asztalon. Jegyző uram orrára illesztette a pápaszemet és átvizsgálta az iratokat. Nagyrészt elavult számozások voltak, csak a könyvecskében találtak feljegyzéseket:

Bűrir 3 for.

a palló 20 kr.

az abroncs elszakadt 12 kr.

Kovács János 40 Rfor.

100 kive nád 2 for. stb.

Hamarosan átvizsgálták a könyvet, a krajcáros és pár forintos tételnél meg sem állottak. Kovács János 40 rénes forintjánál azonban kissé megállottak. Micsoda 40 forint ez? Biztosan kölcsönadta az öreg Kovács Jánosnak, mert Kovács uram szokott a város gazdától kölcsönkérni, ha nagyobb számú marhát akar venni.

Az egyik ármást ellódítják Kovács Jánoshoz, aki feljővén a város házára s a feltett kérdésre előadja, hogy ő 40 forintot adott kölcsön Ducza gazdauramnak, a gulya fizetésekor. Még arra is emlékszik, hogy az öreg valami bikaborjúkat vett rajta.

Egyik tanácsbéli erre felveti, hogy ő úgy tudja, hogy a borjak a széna árából vevődtek. Akkor tájban Kovács uram a Túri vásáron lovakat vásárolt, tehát nem adhatott pénzt másnak kölcsön, Bíró uram aztán kétfelé vágta a kezdődő vitát azzal a kijelentéssel, hogy ha Kovács uram kölcsönadott, akkor Ducza uramtól valamely írásnak kell lennie. Kovács erre viszont azzal felelt, hogy máskor is írás nélkül adott kölcsönt a városnak, sőt ő sem adott írást, ha a várostól kölcsönzött. Szóból szó kerekedett, a vitatkozás Kovács János és a tanács között egyre hevesebb lett. Végre a bíró kettévágta a gordiusi csomót. Szavazást indítványozott, ki az adós, a város e, avagy Kovács János? Egyhangúlag úgy döntöttek, hogy Kovács János tartozik a városnak 40 rénusi forintokkal, amit 8 napon belül le kell tennie. Kovács uram felháborodva távozott.

Egész nap a fejét törte, hogy tudhatná megbizonyítani az igazságot. Sem írása, sem tanúja nem volt. Perre kerítse a dolgot? Hisz a kerületnél az urak biztosan a városnak adnak igazat, mert a könyvbe be van írva, hogy Kovács János 40 Rfor., meg az urak mindig az erősebbnek adnak igazat. Egész nap nem evett, nem ivott, éjjel nem aludt. Másnap úgy határozott, hogy elmegy a tanácshoz és megkéri őket, hogy tekintsenek hat gyermekére, adják meg a pénzt, ő esküt tesz, hogy igazsága van. A tanács szóba sem állott vele.

Nyolcad napon behívták, hogy tegye le a pénzt. Megint kérlete őket Kovács János, hogy ne kövessenek el rajta igazságtalanságot, ám legyen, ő lemond a követeléséről, de a város se követelőzzék rajta... Mindhiába! A tanács első határozata mellett maradt, mindössze annyi jóakaratot mutatott, hogy újabb nyolc napot tűzött ki a pénz lefizetésére. Kovács uram erre kijelentette, hogy a királynéra apellál, de bele nem törődik a város határozatába. Bolond vagy te János! – mondta a bíró. Többe kerül néked az apellálás, mint ez a 40 forint.

Lehet, hogy többe kerül, de lökök olyan követ a kútba, hogy nem húzza be Túrkeve minden okosa se, míg ebből a városból egy tégladarab lészen.

Szikrát hányt a szeme. Megrántotta a vállán a bundát, aztán mint az, aki tisztában van azzal, hogy mi a teendője, határozott lépéssel távozott. A tanácsbéliek egymásra néztek, de a bíró

legyintett a kezével. Láttam én már karón varjút! Aztán nem is gondoltak többé az ügyre aznap.

Kovács uram azonban annál serényebben dolgozott. Abrakolta a lovakat, kijavította a szerszámot, megkente a szekeret és kiadta a parancsot az egész családnak, hogy készüljenek, mert hosszú útra indulnak. Felesége bátorkodott megkérdezni, hogy hova, de Kovács uram reárvallt úgy, hogy nem mert többé érdeklődni. Különben is úgy volt szoktatva, hogy az ura szava megapelláthatatlan volt. Ha rossz kedvibe volt Kovács uram, akkor meg nem is volt tanácsos hozzászólni.

Az egész szombati nap készülődésben telt el. Kovácsné süttött, főzött. Vasárnap templomba akart az asszony menni a felnőtt gyermekekkel, de az ura nem engedte. Egész nap szedelőzködtek. Hétfőn hajnalban aztán szekérre ültek és Kenderes felé elindultak. A városban szállongó szóbeszédből annyit megtudott, hogy az ura a királyné elé akar járulni. Erre való tekintetből egy tál nagyon finom kásás bélés csöregét meg súlyom tésztát rejtett a kas farába, mert mégis nem illenék neki üres kézzel járulni a király elé. Elég rossz útjuk volt. A Kakat nagyon kiöntött, alig vergődött át a három ló a sáron. Kunhegyesen túl meg a hunokban haladtak nehezen, de estére beérkeztek Örsre. Mindjárt a templom mellett fogott ki Kovács János. Alig húzta a lovak fejére az abrakos bakót, mindjárt jöttek helybeliek, hogy útja felől érdeklődjenek. Elmondta, hogy Egerbe készül, hol ki akar keresztelkedni egész családjával a katolikus vallásra. Sötét volt, nem látta feleségének megrémült arcát. Szegény asszony sírni sem mert, csak hangtalanul potyogtak a könnyei.

Lengyel kurátor uram azonban rögtön barátságosabb lett, amint meghallotta Kovács szándékát. Mindjárt betessékelte őket a házába. Kovács uram beállott a szekérével az udvarra. Lengyelné mindjárt vacsora készítéséhez fogott. Kovácsné ijedten tekintett széjjel a szentképekkel telerakott falú szobában, de kurátor uram vigasztalta és bátorította, megmagyarázván az egyes képeken ábrázolt szentek jeles cselekedeteit. Megmutatta lakásának díszét, a házi oltárt, az örök mécsest, előszedte szent könyveit, majd egy kis tanítást nyújtott a katolikus egyházzal, egyszerűen ami az ő vallásában az ő felfogása szerint szép és jó volt, mind kitárta előttük. Kovács uram figyelemmel hallgatott mindent, felesége azonban halálos szorongások között érezte magát, csak abban lelte vigasztalását, hogy csak egy kellemetlen álom az egész dolog, ami körülötte történik. Gyermekei is ösztönszerű félelemmel köré húzódtak, és ellenséges pillantásokat löveltek szíves házigazdájuk felé.

Lengyel kurátorné asszonyom jó vacsorával rukkolt ki. Bor is került az asztalra. Kovács uram jól érezte magát, de felesége nem melegedett fel egész este, pedig Lengyelné nagyon járt körülötte. Biztosan eltörődtek a nagy útban – gondolta, és jó ágyat vetett nekik a tiszta házban. Lefeküdtek aztán mindnyájan. A legidősebb fiú, János, kiment a lovak mellé. Vetett eléjük a

kurátor uram szénájából, aztán megitta őket, majd a szekérhez visszavezetett kettőt, a harmadikra a Piszrára meg felült és anélkül, hogy valakitől búcsút vett volna, azon az úton amelyen jöttek, sebes vágatva visszafordult.

Kurátor uram vette észre hajnalban legelőbb a ló és a süvölvény eltűnését. Felköltötte Kovács Jánost, aki tehetetlen dühében szinte toporzékolt. Mindjárt tudta, hogy János fia a verés elől szökött meg. Kovácsné lelkében meg kezdett beférkőzni a remény, hátha a János gyerek otthon valahogy gátat tud vetni az apja szándékának. Kovács uram eszében is megfordult ez a gondolat, éppen ezért nem sokat töprengett, hanem szekérre rakván családját, megköszönvén a szíves vendéglátást, közévágott a két lónak, és Füred irányában elhajtott.

Gyökeret eresztett a kevi tanács lába. Mikor ifjú Kovács Jánostól meghallotta, hogy Kovács János uram milyen szándékkal ment Egerbe. Rögtön eszükbe jutott Kovács uram szava: Lökök olyan követ a kútba, hogy nem húzza ki Túrkeve minden okosa se, míg ebből a városból egy tégladarab léssen. Mindjárt összeültek tanácskozni, hogy mitévők legyenek. Mindnyájan megegyeztek abban, hogy lóhalálában utána kell menni Kovács Jánosnak, és meg kell akadályozni, hogy sötét szándékát végrehajtsa, mert abból a város végromlása következend. A törvénybírót azonnal megbízták, hogy fogasson be a város kocsijába, és vágjon elébe Kovács Jánosnak. Kezébe adtak egy pecsétes írást, melyben a tanács kinyilvánította, hogy Túrkevi városnak semmi néven nevezendő követelése nincs Kovács Jánoson. Egyúttal törvénybíró uram markába nyomtak 100 rénes forintot, melyből fizesse ki Kovács Jánosnak a 40 forintokat a megfelelő kamatjával együtt, a többi pénzzel igazítsa a dolgot akkor, ha Kovács hajthatatlan volna.

De „*aki szalad, elkésik*”, mondja a közmondás. Törvénybíró uram is így járt. Egyszer a tengely tört el, egyszer a tiszai révnél akadt meg, mert a hidas kötele elszakadt. Mire beért Egerbe, Kovács János uram a római katolikus egyház híve volt, egész háznépével. Mikor ráakadt Kovács uramra, először hivatalos ábrázatot öltött, és a bírói tekintély hangján kérdezte tőle, hogy mi járatban van Egerbe? Hát templomba jöttem! Neked Túrkevide van a templomod! Nekem nincs, de hiszem az istent, hogy nemsokára lesz, mégpedig olyan, akinek a tornyán kereszt van! János, az isten áldjon meg! Csak nem ment tán el az eszed, hogy pápistává légy – esett ki a törvénybíró hivatalos hangnemből.

Itt van 40 forint, amivel a város tartozik, itt van az írás is, amelyben a város elismeri, hogy nem tartozik semmivel. Kovács uram zsebregyúrta a pénzt is, az írást is, aztán gúnyos mosollyal nézett végig rajta. Mostmár eszetekbe jutott az igazság? Könyörögtem eleget, nem hallgattatok meg. Hát tudjátok meg, hogy pápistává lettem az egész családommal! Megmondhatod a tanácsnak, hogy három hét múlva hazamegyek, akkor fogják megtudni

igazán, hogy ki az a Kovács János! Ezzel sarkon fordult és otthagyta az elámult törvénybíró.

Negyednapra vergődött haza törvénybíró uram. A tanács állandó készenlétben várta a községházán. Mikor meglátták a bűnük eresztett fejét, rögtön tisztában voltak a szomorú eredménnyel. Röviden előadta a történeteket, aztán dévankozni kezdtek, hogy most már mitévők legyenek. Azt tudták, hogy Kovács János az egri papok kezében van, akkor nem lehet vele kurtán-furcsán elbánni. Eszükbe jutott a túrkevei templomvizitáció is, amikor a vizitáló egri papokat, akik a templom katolikus eredetét akarták megállapítani, majdnem kikergették a városból. Tudták, ha a papok egyszer még jönnek, ha nem viszik is el a református templomot, de építenek egy másikat, amitől az isten óvjon! Mivel senki sem tudta megfogni a jóvágú kibontakoztatás fonalát, áthívták a nagytiszteletű urat és a professzort. A professzor cím a rektort illette.

A nagytiszteletű urat villámként érte a hír, csak siránkozott és szemrehányást tett az előjárónak, hogy ilyen mederbe hagyták terelődni a dolgot. A professzor csak a fejét csóválgatta: Nehéz sor, nagyon nehéz sor. Hogy is tehetettilyent Kovács János uram! Beh csúffá tett bennünket!

Tanakodtak, tanakodtak. Sokféle megoldás vetődött fel, de mindegyik fővényen épült. A legelső ellenérv felborította. Hiszen csak irredemptus lett volna Kovács János, majd kihajtották volna a városból, de hát a reformátusok közül való volt, még pedig a javából.

Hát ha Kevibe nincsen elég ész, akkor menjünk Illés kapitány uramhoz Kisújszállásra, ő tán tud valami okosat mondani, vágta el meddő vitatkozások fonalát a bíró. Ez csakugyan a legjobb megoldás, vélték mindnyájan. Bíró uram tehát kocsira ült és elhajtott Kisújszállásra. Mikor előadta Illés kapitány uramnak a dolgot, az öreg majd lefordult a székről. Szidta a bírót, mint a bokrot. *„Lánggal égő bogos menküzöm teremtetted! Hogy mertetek az én hírem nélkül ilyen dologban ítélni! Tatár kössön a hermec szíjjára benneteket! Milliom teremtetted!”* Bíró uram tűrte a szidást, mint a házfedél az esőt. Majd lassanként csihadni kezdett az öreg, csak a fejét csóválgatta s a pipából nagyokat szívott, látszott, hogy gondolkodott. Mikor aztán kiszívta a pipát, kiverte a bagót, megszeleltette a pipaszárat, elővette a kostököket, hogy újból rátöltsön, megszólalt. Hát fiam, ezen a dolgon csak az Isten tud segíteni, ám én nem tudok! A jász kun főkapitány, a nádor, a helytartótanács, a királynő, mind pápista! Bolondok volnának, ha a mi pártunkon lennének. Ha Kovács János elméjét az isten megfordítaná, talán-talán lehetne még segíteni, de másképp nem. És nem tudok semmit sem csinálni! A templom vizitálásakor eleget huzakodtam a papokkal, el is csaptak volna a kapitányságból, ha itt a közelben pápista embert kaptak volna a helyemre. Hát csak eridj haza fiam, és most már várjuk és álljuk a csapást, amit a teremtető ránk mért.

Négy hét múlva megjött Kovács János, de nem egyedül. Két szekér pap jött vele Egerből, és a Kunság környékéről. Kisújszálláson Illésy kapitány uramnál megálltak, és felmutatták a királynő pecsétetes levelét, melyben jóváhagyta Kovács Jánosnak a katolikus templom és egyház javára tett alapítványát. Az öreg megsemmisítő pillantásokat lövelt Kovács Jánosra, és ő is felült a saját kocsijára, és együtt átmentek Kevibe. Mikor a toronyőr meglátta a jövevényeket, félreverte a harangot, a lakosság kitódult az utcára. Volt mit hallgatni a vendégeknek és Kovács Jánosnak, ha Illésy uram nincs jelen, talán még verekedésre is került volna sor. Kovács János uram udvarára hajtottak. Nem volt egy lélek sem az udvarban. A János gyerek, aki az áttérés elől megszökött, most is elszelelt a rétre, a pákászok közé, milyest meghallotta, hogy megjött az apja a papokkal.

Kovács uram aztán telkének a két utcára szögellő sarkát átadta a papoknak az építendő templom helyéül. Ügyesen oldották meg a kérdést, mert a templomtelek mind két oldalán ő maradt a tőszomszéd, így nem kellett az új tulajdonos birtokba bocsátása előtt a két fél szomszédot a vétellel megkínálni, pedig a két szomszéd szörnyen fente a fogát, dehogyis ne, mikor a város adta volna a pénzt, a vételhez.

Hát mit mondjak még? A birtokba vett telken felállították a magukkal hozott feszületet. Pár hét múlva megkezdték a templom építését. Mivel helybeli ember nem akadt aki segédkezett volna, az egri érsek a Jászságból hozatott munkásokat, akik aztán vissza sem mentek, hanem megmaradtak az általuk épített egyház híveinek.

Nem beszélek arról a sok évtizedes huzalkodásról, ami volt a két egyház hívei között. A kálvinisták sokan voltak, a pápisták háta mögött meg a hivatalos hatalom állott. Kovács uram nagyon sokat áldozott az egyháza javára, és érdemei elismeréséül holtig kurátorrá választották és ezt a tisztséget a mai napig is az ő leszármazottjai viselik. János fia azonban megmaradt kálvinistának. Egész haláláig huzakodott az örökség miatt apjával és testvéreivel, mert nem nyugodott bele, hogy az apja a katolikus egyházra költse vagyona nagyobb részét.

Másfél száz esztendő telt el ezóta. A szereplők már régen porladoznak és mint por, mindnyájan egyformák vagyunk. A viszálykodás a két egyház hívei között elült. Túrkeve nem semmisült meg a pápisták bejövetele miatt, a pápistákat nem segítette meg az isten jobban, mint más magyar embert. A köztük dúló harc csak arra való volt, hogy a magyar a magyarral huzakodjék...

A kereszt behozatala a Nagykunságra

Írta: Györffy István

2017. november 27. hétfő, 16:35 - Módosítás: 2017. november 28. kedd, 16:43

Forrás:

Györffy István fenti elbeszélése 1922-ben jelent meg a Karcagi Naplóban. Áprilistól szeptemberig 19 részben közölték a folyóirat tárcasorozatában. Újabbán a Jászkunság 1986. évi számában közölte Rékasy Ildikó. (Jászkunság 32. évfolyam 3. szám. 1986. 38–44.)